

2023 **הקאמרטה**
2024 **הישראלית ירושלים**
מנהל מוזיקלי: אבנר בירון

עונה 40 | כלים וקולות

נבל, בסון ותזמורת

נגני התזמורת

כינור ראשון מתן דגן* נטשה שר* כרמלה ליימן*** פטר בובובסקי רומן יוסופוב מיכאל פביה ויקטוריה גלמן°	ויולה נתנאל לאבסקי** שולי ווטרמן** סרגיי דובוב בוריס רימר אדוארד שובייב	חליל נעם בוכמן° אבוב מוקי זוהר** אורי מירז	חצוצרה רז ארד° דן ורון° נבל גתית בעזסון° פסנתר אולג יקוביץ° טימפני קרן פנפיימן־זהבי**
כינור שני אדוארד רזניק** הדס פבריקנט*** אומרי צח מיכאל קונצביץ' קרן שושני סמדר שידלובסקי	צ'לו צבי אורליאנסקי* מרינה כץ** אלכסנדר סינלניקוב*** אסתר ולךרס	קלרנית שירה אליסף** עידו אזרד° בסון מאוריצי פאזז* יולצין קרוס סדיו° קרן יער אלון ראובן** מיכאל אלטשולר	קונטרבס קיריל בייקוב*** שי פקר° כנר ראשי כנן מוביל ***משנה לנגן מוביל נגן אורח

חברי העמותה וחברי הוועד המנהל

עו"ד יאיר גרין*, יו"ר | יעקב אייזנר*, פרופ' רות ארנון*, פרופ' שלמה בירדמן, דוד בלומברג*, ד"ר יורם בלשר*, פרופ' אבי בן בסט, רות תלמה ברבש־קנולר, פרופ' בני יגור*, ד"ר רויטל הולנדר*, אפרת ימן גרשוני*, אילן דה פריס*, פרופ' משה הדני*, גרשון זוהר, יהודה זיסאפל, רות חשין*, משה מיכלס*, פרופ' מנחם פיש, ד"ר שמואל קבילי*, רות רענן קופי*, פרופ' אורי קרשון, אלי שחר, ד"ר לאה שמיר־שנאן*, ברוך שלום, דב שפיר *חברי הוועד המנהל

צוות הניהול

מנהל כללי יורם יונגרמן **מנהל אדמיניסטרטיבי** מיכאל קונצביץ' **מפיקה** שרה טיילור דוד **רכז תוכני מוזיקה** ד"ר רון מרחבי **שיווק** אורנה יצחק **מנהלת מכירות** דגן פדר **מנהל משרד ועוזר מנכ"ל** אלון שניר **מנהלי במה** אחיעד בכר, ואלרי אקסינוב **טכנאי הקלטות** איתן שמאי **הנהלת החשבונות** שרית יצחקי **יעוץ משפטי** עו"ד עמי פולמן

מחלקת מנויים: *3926 / 1-700-55-2000 / בימים א'-ה' 17:00-09:00

משרד התזמורת: רח' דוד המלך 26, ירושלים / טל: 02-5020503 / פקס: 02-5020504
כתובתנו באינטרנט: www.jcamerata.com / אימייל: info@jcamerata.com

כתיבת התוכנית: בני הנדל **עיצוב גרפי:** חגית מימון
ציילום: מרית קיטוהרין, ז'אן בפטיסט מילו, מיכאל פביה, מאטס באקר, הלנה קוק

נבל, בסון ותזמורת

ז'אן כריסטוף ספינוזי מנצח (צרפת)
סיון מגן נבל (ישראל-גרמניה)
מור בירון בסון (ישראל-גרמניה)

מוריס ראוול (1875-1937)
מבוא ואלגרו לנבל, לחליל, לקלרינט ולכלי קשת

קלוד דביסי (1862-1918)
מחולות קודש וחול לנבל ולכלי קשת

אנדרה ז'וליה (1905-1974)
קונצ'רטו לבסון, לנבל, לפסנתר ולתזמורת כלי קשת
רצ'יטיבו - אלגרו ג'וביאלה / לרגו קנטבילה - פיגוטו

הפסקה

פרדיננד דויד (1810-1873)
קונצ'רטינו לבסון ולתזמורת, אופ' 12
אנדנטה קנטבילה / פרסטו אג'יטטו

יוזף היידן (1732-1809)
סימפוניה מס' 82 בדו מז'ור ("הדוב")
ויואצ'ה אסאי / אלגרטו / מנואטו אָ טריו / פינאלה: ויואצ'ה

תיאטרון ירושלים, אולם הנרי קראון
יום ה', 4.1.24 בשעה 20:00

בית האופרה, המשכן לאמנויות הבמה, תל אביב
מוצ"ש, 6.1.24 בשעה 20:00

מכון ויצמן למדע ברחובות, אודיטוריום מיכאל סלע
יום א', 7.1.24 בשעה 20:00

ז'אן כריסטוף ספינוזי / מנצח

הכנר הצרפתי ז'אן כריסטוף ספינוזי מחלק את זמנו בין נגינה לניצוח. ב-1991 הקים (עם רעייתו) בֶּרְסֵט רביעייה, את "רביעיית מתאוס", וזו הייתה לימים ל"אנסמבל מתאוס", המשמש לרוב כתזמורת בארוק, אף שאינו מניח ידו גם מיצירות קלאסיות, רומנטיות ובנות זמננו. הפקות שונות שבהן השתתף מאסטרו ספינוזי, אם כמנצח ואם ככנר, ביססו שיתופי פעולה בינו לבין זמרי-על כפיליפ ירוסקי, צ'צ'יליה ברטולי ומארי-ניקול לְמִיז'ו וסולני-על כמקסיים וְנֶגְרוֹב ומריה-ז'ואאו פיֶרֶשׁ.

בכל עונה מ-2007 ואילך העלו ספינוזי ואנסמבל מתאוס שלו הפקות אופרה חדשות בתיאטר דו שְׁטֵלֶה בפריס. לצד זה, מאסטרו ספינוזי מרבה לנצח על האנסמבל בתיאטר שאנז אֶלִיזה, באופרה הפריסאית ובבתי האופרה של וינה, ברלין, מינכן, ננסי, אקס-אן-פרובנס, פְּרֶמֶה ובילבאו. בין האופרות שניצח עליהן - **אורלנדו המטורף** של ויוואלדי, **אלצ'ינה** של הנדל, **נורמה** של בליני, **אבן הבוחן** של רוסיני ו**אותלו** שלו. בהפקת אותלו בתיאטר שאנז אֶלִיזה ובפסטיבל זלצבורג שיתף ספינוזי פעולה עם צ'צ'יליה ברטולי בגלמה את תפקיד דסדמונה, ובפסטיבל זלצבורג שב לעבוד עם ברטולי, בגלמה את לכלוכית בלה צ'ינרנטולה של רוסיני.

ספינוזי אגם דיסקוגרפיה מרשימה עם אנסמבל מתאוס. בין היתר הקליט ארבע אופרות של ויוואלדי שלא היו להן ביצועים מוקלטים עד אז - ובהן **אורלנדו המטורף** שכבר הזכרנו - וכן את **סטאבט מאטר** ואת **ניסי דומינוס** של ויוואלדי. בין סולני היצירות האלה היו הקונטרטה טנור הצרפתי פיליפ ירוסקי והקונטרטו הקנדית מארי-ניקול לְמִיז'ו. עם פיליפ ירוסקי הקליט גם תקליטור ושמו "גיבורים" ועם צ'צ'יליה ברטולי תקליטור ושמו חזיונות (Visions). ההקלטות בניצוחו של ז'אן כריסטוף ספינוזי זכו לכופולריות עצומה והוא עצמו זכה בפרסים רבים - ככנר וכמנצח - הן במולדתו, הן מחוצה לה.

סיון מגן / נבל

לפני שזכה סיון מגן בפרס הראשון בתחרות הנבל הבינלאומית בישראל ב-2006, חיכתה התחרות הזאת 47 שנים לזכייתו של ישראלי. באותו אירוע זכה מגן גם ב"פרס פְּרֹפֶס" על נגינת יצירה ישראלית. ב-2009 זכה בפרס "פְּרֹ מוזיצי'ס" בניו יורק וב-2012 היה לנבלאי הראשון שזכה בפרס בֶּרְלִיטִיבִיטוֹני בלונדון.

סיון מגן, יליד ירושלים, החל בלימודי נבל בגיל 12. כעבור שלוש שנים ניגן כסולן עם הסינפונייטה הישראלית באר שבע ובהמשך עם רוב התזמורות בישראל, ובהן הפילהרמונית הישראלית. את שירותו הצבאי עשה במעמד מוזיקאי מצטיין, ובמקביל למד אצל אִירֶנֶה קֶגֶנְבֶּסְקִי-קֶסֶלֶר באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. ב-2001 נסע לצרפת, שם למד בליון אצל ז'רמן לֹרְנֶצ'יני ובפריס אצל איזבל מוֹרְטִי. תואר שני השלים בג'וליאד בניו יורק, אצל ננסי אלן, הנבלאית הראשית בפילהרמונית של ניו יורק.

בשנים 2017-2023 היה מגן הנבלאי הראשי של תזמורת רדיו פינלנד. מלבד זה הופיע כסולן עם הפילהרמוניות של טֶמְפֶּרֶה (פינלנד) ושטרסבורג, הסימפוניית של

סידי והקאמריות של סקוטלנד ולפלנד, וינה וסיינט פול.

סיון מגן מנגן מוזיקה קאמרית עם רביעיות דְּנָאָל, פסיפיקה, קולֶדֶר ודוֹבֶר, עם חברים מרביעיות גוארני וג'וליאד ולצד מוזיקאים כטביאה צימרמן, שמואל אשכנזי, גארי הופמן ועמנואל פהו. עם החלילנית מרינה פיציניני והוויולנית קים קשקשיאן הקים את שלישיית "שלושה קולות" והוא בין מקימי "הפרויקט הקאמרי הישראלי".

מגן הקליט שני אלבומי סולו בחברת Linn Records והקלטות קאמריות בחברות ECM, Azica ו-Avie. השנה זכתה הקלטת הבכורה שבה ביצע קונצ'רטו לנבל שהזמינה תזמורת רדיו פינלנד מן המלחינה הפינית לוֹטֶה וְנֶקוֹסְקִי בפרס "גראמופון" להקלטה בת זמננו הטובה ביותר ל-2023.

מקיץ 2023 מכהן סיון מגן כפרופסור לנבל בבית הספר הגבוה למוזיקה ע"ש הנס אייזלר בברלין. במקביל הוא מלמד באקדמיה למוזיקה של אסטוניה ובבית הספר "מוזיקה מונד"י" בבלגיה.

מוריס ראוול

מבוא ואלגרו לנבל, לחליל,
לקלרינט ולכלי קשת

כ-11 דקות

הממציא השווייצרי ז'וזף ראוול ורעייתו הספרדייה-הבסקית מארי דלואר-ראוול ידעו שבנם הבכור מוכשר במיוחד. ואולם רוב מורי מוריס הצעיר בקונסרבטוראז' הפריסאי לא התפעמו מעול-הימים נמוך-הקומה, הגנדרן והמרדן. הראשון שהבחין בגאונותו היה גבריאל פורה. ובאמת, הקשר בין השניים החל כיחסי מורה-תלמיד, אך היה לימים לחברות אמיצה ורבת שנים. לזכותו של פורה ייאמר, שבניגוד לרבים מבני דורו, השכיל להבין ולהודות - ש"היפה" ו"הנכון" אינם בהכרח נחלת הוותיקים, אלא יש לפעמים ש"היפה" ו"הנכון" זורמים מקדימה לאחור, מן הצעירים לקודמיהם.

בלשונו המוזיקלית של ראוול דרו יחד יסודות מתנגשים: לצד היותו רומנטיציסט בעל חידושים בהרמוניה ובטקסטורה, ראה עצמו במידה רבה כקלסיציסט ואפילו אוהד בארוק: הוא נותר מלודי, הירבה להלחין פוגות ומינואטים, נמשך אל נושאים מן העולם הקלאסי* והקפיד מאוד בכתיבתו. סטרווינסקי כינה אותו "גדול שעני שווייץ" - גם כרמז למוצא אביו. נכון, ראוול העריך ביותר את בטהובן, וגנר, פרנק ועמיתו-יריבו דביסי, אבל כבוד ויקר רחש גם לדמויות האב של הבארוק הצרפתי - ראמו וקופרן.

היצירה שלפנינו מעידה על הימשכו של ראוול לקלאסיציזם: האלגרו שב"מבוא ואלגרו" בנוי בצורת הסונטה, כמיטב המסורת הקלאסית. היצירה צמחה מתחרות: ב-1904 פיתחה חברת פֶּלִיל נבל חדש, "כרומטי**", וכדי להציג את פלאיותו, הזמינה מקלוד דביסי יצירה לנבל, שגם אותה נשמע עוד מעט, "מחולות קודש וחול". חברה אחרת, אָרֶר (Érard), פיתחה באותו הזמן את נבל הפדלים, ולשם שיווקו מיהרה להזמין יצירה לנבל ממודענו ראוול. ההזמנה

מור בירון / בסון

מור בירון, יליד רחובות, כיהן במשך שבע עשרה שנים כנגן בסון בתזמורת הפילהרמונית של ברלין, עד לשנת 2021. לפני כן ניגן בתזמורת הנוער ע"ש מאהלר בהדרכת קלאודיו אבאדו, והיה חבר מייסד של תזמורת "דיוואן מזרח-מערב" בניהולו של מאסטר דניאל בארנבוים. עם בארנבוים ניגן מור כסולן, בין השאר בקונצרט היסטורי ברמאללה שהיה לתקליטור. כמו כן ניגן בתזמורת האופרה המלכותית בוולנסיה בניצוח המאסטר מאזל ומהטה.

בנעוריו למד בירון אצל גד לדרמן ומאוריצי פאז, ואחרי תום לימודיו בתיכון לאמנויות תלמה ילון, השלים תואר ראשון באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. לאחר מכן השתלם בבית הספר הגבוה למוזיקה ע"ש הנס אייזלר בברלין בהדרכת הפרופסורים קלאוס טונְמַאן ופולְקֶר טְסֶמֶן. בירון זכה בפרס הראשון ב"תחרויות האביב" ובמלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל.

כיום מופיע בירון כסולן עם תזמורת ברחבי העולם, ובהן תזמורת רדיו בוואריה במינכן ותזמורת פסטיבל PAAX במקסיקו ומנגן מוזיקה קאמרית באנסמבל ברלין פראג ובאנסמבל בולֶז שבברלין. ממד מרכזי בחייו של מור בירון הוא ההוראה. לאורך שנים היה מורה לבסון באקדמיה ע"ש קאראיין, והיום הוא מכהן כפרופסור לבסון באקדמיית בארנבוים-סעיד בברלין ובאקדמיה למוזיקה בסביליה. כמו כן כיהן כאומן וכמורה אורח באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בירון עורך כיתות אומן בארצות רבות, כדי לעזור לכשרונות צעירים בדרכם המוזיקלית והוא מדריך ומבצע קבוע בפרוייקט למוסיקה קאמרית Musethica באירופה ובישראל.

המפתיעה והמאתגרת שינתה את תוכניות ראוול, שעמד לצאת לשייט עם חברים, אבל לא עלה על דעתו להחמיץ את ההזדמנות לתחרות עם דביסי, ואמר הן. "שבוע רצוף, כולל שלושה לילות ללא שנת" - כפי שציין ביומנו - השקיע ביצירה, וביוני 1905, הגישה למר בלונדל, מנהל חברת אָרֶר.

היצירה כתובה בסול במול מז'ור, סולם נוח לנבלאים. המבוא קצרצר. הוא נמשך 26 תיבות בלבד ומטרים אלמנטים שיחזרו באלגרו. האלגרו בנוי כאמור כאלגרו-סונטה: אחרי המְצָג, בנגינת הנבל, מובא נושא שני בנגינת כלי הנשיפה, בליווי פיציקטי של כלי הקשת. בין הפיתוח הסוער - שבו הסולן מתדיין עם האנסמבל - לבין המְחַזֵר והקוֹדָה, פוצח הנבל בקדנצה יפה, שבה - כפרישת טווס את מניפת זנבו - הנבל, שזה עתה שודרג, מציג את צבעיו ומרקמיו.

*כגון הבלט "דפניס וכלואה" (ובו שני נבלים).

**שניסה - על ידי תוספת מיתרים - לתת מענה למגבלות הנבל הטבעי, שלא היה ניתן להפיק בו דיאזים ובמולים. ר' המאמר בעמוד הבא.

קלוד דביסי, פסנתרן מחונן, מלחין חדשן ומבקר חד, היה אוטודידקט בתחומים שאינם מוזיקה. את ספסל הלימודים הראשון חבש בכיתות הקונסרבטורא הפריסים בהיותו בן 10 ושם התחנך עד גיל 21. כבר כתלמיד היה מרדן כלפי מוריו לתיאוריה ולהרמוניה ובפרס רומא הנכסף זכה רק על ידי התאמת יצירתו המוגשת ("הבן האובד") לכללים הדרושים. ב-1885, קצת אחרי תום לימודיו, כתב על יצירה שהלחין: "אני בטוח שהיא תידחה, כי 'המכון הצרפתי' רואה בנתיבו שלו נתיב יחידי אין בלתו, אך אין מה לעשות! אני מאוהב מדי בחירותי, דבק מדי ברעיונותיי".

כיוון שבבית ספר "רגיל" לא למד, השלים דביסי בשנות העשרים הבוהמיניות של חייו את השכלתו בישיבה בבתי קפה במחיצת אנשי הזרם הסימבוליסטי: סטפן מלרמה, פול ולרי, אנדרה ז'יד ופייר לואי. בזמן ההוא התרועע גם עם הציירים טולוז לוטרק, ויסקר ורדון (אולי הכיר אף את גוגו) ובאוזני תלמידה התבטא לאמור, כי לו היה הדבר בידו היה צייר ולא מלחין. עתה, משלימדוהו חבריו שהמסתורי והלא מוגדר עדיין מן הנתורליסטי, שהתרשמות הצייר עדיפה מחיקויו של מודל, יישם עקרונות אלה גם בהלחנתו, וכך היה בעיני הביקורת "לאבי האימפרסיוניזם במוזיקה".

שמות יצירותיו מלאי אימאז'ים מגוייסי ראייה ושמיעה: "משחק הגלים", "דו־שיח בין הרוח לים", "משחר עד צהריים על הים", "הקתדרלה השקועה", "מראות", "הִטְבְּעוֹת", "ערבסקות", "נוקטורנים", "אור ירח". אך השינויים היו גם במהות עצמה. "צבעי" התזמור שהניח דביסי על החמשות היו כרומטיים ומעורפלי זהות: אקורדים בעלי טונליות כפולה, סולמות של טונים שלמים, סולמות אוקטוניים ופנטטוניים ומודולציות

פתע. על פי עדותו של בן התקופה, טען דביסי כבר ב-1890, שלוש עשרה שנה לפני חיבור צמד המחולות שלפנינו, שהמוזיקה אינה מתחלקת בינארית בין מז'ור למינור; אפילו נגד עקרון המקלדת המשווית היטב של באך יצא חוצץ. לצד התפעלות ממוזיקת הגונגים של הגמלאן האינדונזי שפגש בתערוכה הבינלאומית הגדולה בפריס ב-1878 (במלאת מאה למהפכה הצרפתית), למד גם מוזיקה סינית, יפנית והודית.

אשר ליצירה שלפנינו, כבר הזכרנו במאמר הקודם כיצד נולדה: "הנבל הכרומטי" שפיתחה חברת פֶּלְלֵל הפריסאית ב-1903 היה אמור להמיר בשפע של מיתרים את הצורך בשבע דושות הרגל המסיבות את תווי הסולם לתווי במול ודיאז*. כדי לשווק את הכלי, הזמינה פֶּלְלֵל מדביסי יצירה לנבל.

התוצאה - שני מחולות ברצף. שניהם משולשי־משקל ובמבנה ABA - אולי שילוש הרומז לקדושה - שכן "כנסייתיות" נעדרת ממחול א', המוכתר "מחול קודש". חגיגות כן, אולי רמז לפולחן יווני עתיק, אך לא ליטורגיות כלשהי. קו הכינורות עומד במרכז תשומת הלב, ויש בו יותר מלודיה מן השכיח אצל דביסי. תווי בס בנבל מהווים גשר אל "מחול החול", מעין ואלס עדין. מגוון טכניקות מציג הנבל בנגינתו כאן: ארפג'י, גליסנדי, תבניות חוזרות ואפוג'טורות קישוט דיסוננטיות. דלות, כאמור, במלודיה אבל מבושמי אווירה. המחולות הם בין היצירות ההבעתיות ביותר של דביסי. קל להבין מדוע השוו המבקרים את היצירה הזאת ליצירותיה החדשניות־אז של אסכולת הציור האימפרסיוניסטית.

*בנבל כפי שאנחנו רואים בעינינו עכשיו, שבע דושות, ולכל דושה שלוש עמדות. אם ניקח לדוגמה את התו רֶה, הרי שדושה לא־לחוצה תפיק רֶה במול. לחיצה אחת תייצר רֶה רגיל, ועוד לחיצה תסב את מיתרי רֶה לרֶה דיאז.

אנדרה ז'וליבה

קונצ'רטו לבסון, לנבל, לפסנתר ולתזמורת כלי קשת

כ-15 דקות

רצ'יטטיבו - אלגרו ג'וביאלה /
לרגו קנטבילה - פוגטו

המלחין הצרפתי אנדרה ז'וליבה ממוקם על רצף ההיסטוריה במאה העשרים ה"מודרניסטית". מיקומו זה מסביר יפה מדוע נטה אחר רזי האקוסטיקה והאי־טונליות. עם זאת, התעניין ז'וליבה גם בכלי הנגינה של העת העתיקה ודבק במורשת הבארוק המפוארת של מכורתו. הוא נולד בפריס להורים אמנים, ולמד נגינת צ'לו, הלחנה, הרמוניה וקונטרפונקט אצל המלחין הצרפתי־ברטוני פול לה פֶּלֶם. אחרי ששמע קונצרט מיצירות שנברג, החל לגלות עניין במוזיקה האטונאלית, ובהמלצת מורו, לה פֶּלֶם, התקבל כתלמידו האירופי היחידי של אדגר ואַרְז. זה הנחיל לו את ידיעותיו באקוסטיקה, במוזיקה אטונאלית ובאופנת אשכולות־הצלילים שהילכה בזמן ההוא.

שינויים רבים חלו באידיאלים האסתטיים של ז'וליבה במהלך הקריירה. שאיפתו כנער הייתה לכתוב מוזיקה לתיאטרון ולבלט (דבר שישגשים ברבות הימים), אך אחרי ששמע ב-1919 קונצרט מיצירות דיקא, דביסי וראוול, החל לנהות אחרי סגנונם האימפרסיוניסטי. משפיעים מאוחרים יותר היו כאמור וארז ושנברג, על הדודקפוניות והאטונאליות שהם צידדו בה. פילוסופית־אידאולוגית שאף ז'וליבה להשיב למוזיקה את הפונקציה המקורית, הקדומה: ביטוי קסום להוויה, לחש־כשף מאגי. "יש להשיב למוזיקה", אמר, "את כוחה לייצר ביטוי רגשי, טקסי וחגיגי".

בשנים 1966-1970, שלהי חייו, כיהן כפרופסור לקומפוזיציה בקונסרבטוריון של פריס. לפני כן, בשנות ה-50 וה-60,

עמל רבות לייצר סדרת קונצ'רטי לכלי סולו רבים: צ'לו כמובן - הכלי שלו - אך גם כינור, פסנתר, חליל, חצוצרה, כלי הקשה, נבל ובסון.

הקונצ'רטו לבסון, יצירה סונורית ונוצצת, זוכה להערכה רבה בקהל אוהבי הבסון, כשלצד המבעים העמוקים והחמים של הכלי מזדקרות צרימות דוקרניות, מתפרחחות (הפסנתרן והקשתנים עוזרים לו בזה - בחידודי אקורדים ובהשתובבויות מלודיות). הקונצ'רטו נכתב ב-1954 ומבנהו דו־פרקי, כאשר כל פרק חצוי לשני מקטעים: **בפרק א'** מבוא אי־מידיטטיבי מפנה מקום למתקפה מהירה ומסתחררת, ו**בפרק ב'** מבוא אי־יילרי מתחלף בסער סינקופי־פוגאלי. מור בירן ייטיב בוודאי להציג את תובענותו של ז'וליבה: פוגת הסיום הווירטואוזית מאיצה עד לנקודת כמעט־כמעט אובדן שליטה.

פרדיננד דויד

קונצ'רטו לבסון ולתזמורת,
אופ' 12

כ-10 דקות

אנדנטה קנטילה / פרסטו אגיטו

פרדיננד דויד? עוד ילד פלא? כנר? מלחין? אולי יעזור לזכרון איזכור הקונצ'רטו לכינור של מנדלסון?! בכך, היה זה הכנר הווירטואוז פרדיננד דויד שביצע בהופעת בכורה עולמית את הקונצ'רטו לכינור במי מינור של פליקס מנדלסון ברתולדי. זאת ועוד: הקונצ'רטו הוקדש לו, שכן, לאורך חמש שנים (!) נועץ המלחין הפסנתרן בחברו הכנר כיצד לעצב את היצירה ולשוב ולעצבה, עד שהגיעה לאן שהגיעה.

החברות בין פרדיננד לפליקס צמחה לא בלייפציג אלא בברלין. בשנות העשרה לחייהם ניגנו שם השניים מוזיקה קאמרית. היה זה אז, באחת החזרות, שלשניהם נודע הפרט הפיקנטי המעטר את כל הביוגרפיות של פרדיננד דויד, כי בא לעולם באותו בית המבורגאי שבו נולד שנה קודם לכן פליקס מנדלסון. דויד - בן להורים יהודים, שכמו המנדלסונים המירו את דתם לנצרות - למד בילדותו בקאסל אצל הכנרים מלחינים שפור והאופטמן, וב-1825 - והוא בן 15 - הופיע לראשונה בציבור בלייפציג, בדואט עם אחותו הפסנתרנית, לואיז. האח והאחות המשיכו גם לדרזדן, לקופנהגן ולברלין, ובשלהי שנות ה-20 היה דויד לכנר בתזמורת התיאטרון המלכותי הברלינאי, אחר כך לכנר ראשון ברביעיית כלי קשת באסטוניה, וככוכב עולה ערך סיורים בריגה, בפטרבורג, במוסקווה ובעוד ערים רוסיות.

ב-1835 זכה פליקס מנדלסון להתמנות למנהל תזמורת הגוונדהאוס של לייפציג, ואך טבעי היה מצדו להזמין את חברו דויד לכהן שם כקונצרטמייסטר. ב-1843, לאחר שני סיורים באנגליה, היה פרדיננד דויד

לפרופסור לכינור בקונסרבטוריון החדש של לייפציג, ובמארס 1845, בכינור גואַרְנֶרִי יליד 1742, ניגן בגוונדהאוס לראשונה את הקונצ'רטו של מנדלסון, שיקדים וימות כשנתיים אחר כך.

פרדיננד דוד היה לא רק כנר, אלא גם מלחין. תחת ידיו יצאו שתי סימפוניות, אופרה, חמישה קונצ'רטי לכינור, שישית כלי קשת, רביעיות, יצירות למקהלה ולידר. שני הקונצ'רטי שלו, האחד לטרומבון ולתזמורת, אופ' 4 (1837), והאחר לבסון, אופ' 12 (1840) הם תרומה משמעותית לרפרטואר של שני כלי הנשיפה האלה, הצמאים לתפקידי סולו.

הקונצ'רטו לבסון עשוי שני פרקים. **הראשון** והקצר אטי ושירתי - כשמו - ורבי-מתק, כהנחיית המלחין לסולן. **השני** נמרץ ונרגש. בשני הפרקים מתפתחים רבי-שיח רבי-עניין וחן בין הכלי הסולי לכלי הנשיפה - חליל, אבובים, קלרינטים וקרנות - ולכלי הקשת, המעצימים לקראת סיום את הסער.

יוזף היידן

סימפוניה מס' 82 ("הדוב")
בדו מז'ור

כ-23 דקות

ויואצ'ה אסאי / אלגרטו / מנאטו אָ טריו / פינאלה: ויואצ'ה

לצד הידידות בין המלחינים ראוול־דביסי ודויד־מנדלסון שהזכרנו לעיל, יציץ אלינו מן היצירה האחרונה עוד שיתוף פעולה, קשר מפתיע בין שני יוסף: יוזף היידן וז'וזף בולון, שרבים אוהבים לכנותו "מוצרט השחור". וזה הסיפור: ז'וזף הפריסאי - כנר, מנצח ואמרגן - הוא שהזמין מיוזף הווינאי - שנחשב בזמן ההוא לגדול מלחיני אירופה - שש סימפוניות, שבאחת מהן, מס' 82 ("הדוב") בדו מז'ור, נסיים את הקונצרט שלנו. כדי להבין מי היה ז'וזף בולון וכיצד נולדו "סימפוניות פריס", ר' המסגרת.

כשאר סימפוניות פריס, זכתה סימפונית "הדוב" לתזמור גדול ממה שיכול היה היידן להרשות לעצמו בהלחנתו באחוזת הנסיך אַסְטֶרְהֶזִי. הידיעות שקיבל מפריס על אודות היקף התזמורת, אפשרו לו להגדיל הן את חטיבת כלי הנשיפה, הן את מספר כלי הקשת. אגב, המספר 82 שבשם הסימפוניה מטעה. משש הסימפוניות, שמוספרו ברשימת הובוקן 82-87, היא חוברה אחרונה.

אשר לכינוי "הדוב". כברוב הכינויים של סימפוניות היידן, לא המלחין העניקו ליצירתו. הכינוי "הדוב" צץ באחת ההוצאות של ראשית המאה ה-19, כנראה בשל דפוס צלילי חוזר בפתיחה הנמרצת והקרנבלית של הפרק האחרון. היידן הציב שם שורה חזרתית עיקשת של צלילי דָרוֹן נמוכים, המחקים (אולי) נהמות דוב לצלילי נגינתה המקפצת של חמת חלילים. והלא זה היה בידור פופולארי בזמן ההוא בשדרות אירופה - דוב כבד, שחור או חום, מאולף לקפץ ולחולל לצלילי אורגן רחוב.

ז'וזף בולון, אביר סן־ז'ורז', היה מוזיקאי ברוך כשרונות, שנולד ב-1745 באיים הקריביים. אביו היה בעל מטעים צרפתי ואמו שפחה סנגלית. האב בחר להעניק לתינוק את שמו ואת תוארו, וכשעקרה המשפחה לפריס ניתן לילד המולאטי חינוך משובח: בהגיעו לבגרות היה ז'וזף לסֶףִי אשף, רקדן זריז, צלף מדויק ופרש מזהיר. בימי המהפכה הצרפתית נטל ז'וזף פיקוד על גדוד של כהי עור, שלחם בעוז לצד הרפובליקה. אשר למוזיקה, ז'וזף התגלה גם ככנר וירטואוז, מלחין מקורי, מנצח ואמרגן. הוא חי בתקופתו של מוצרט ושניהם היו עילויים. למה איפוא הוא מכונה "מוצרט השחור"? אגודה המעלה על נס יוצרים לא־לבנים זועקת: "קיראו למוצרט סן־ז'ורז' הלבן, ולא להיפך!"

בהיותו מוזיקאי נערץ ובונה חופשי (כמוצרט) מנה ז'וזף בולון בשנות השמונים למנהל המוזיקלי של האגודה "קונסֶרְדֶה לֶה לֹז' אולימפיק" (Concert de la Loge Olympique), מיזם קונצרטים של תא הבונים החופשיים הפריסאי. הרוזן d'Ogny, פטרון המיזם, הנחה, וז'וזף כתב להיידן, הזמין את הסימפוניות ושלם. מ-11 בינואר 1786 בוצעו הסימפוניות בניצוחו של סן־ז'ורז' בארמון טוליֶרִי.

כלים וקולות
**פרגולזי / באך /
 סטאבט מאטור**

ריינהרד נבל מנצח (גרמניה)
 הילרי קרונין סופרן (בריטניה)
 בנדטה מצוקטו קונטרה אלט (איטליה)

היידן / סימפוניה מס' 52 בדו מינור
 מוצרט / אקזולטטה יובילטה, ק' 165
 הנדל / הרציטטיב והאריה
 "מעולם לא היה צלו של צמח" מ"סרקה"
 באך / הקנטטה "נקה, אל עליון, את חטאיי",
 רי"ב 1083, שהיא שכתוב והמרת הטקסט
 של ה"סטאבט מאטר" של פרגולזי

6.2	4.2	3.2
תיאטרון	אלמא	בית האופרה
ירושלים	זכרון יעקב	תל אביב

סולנים בסערה
**פרוקופייב
 קונצ'רטו לכינור**

צ'ארלס אוליביירי-מונרו מנצח (מלטה-קנדה)
 יוהאן דאלנה כינור (שוודיה-נורווגיה)
 מוקי זוהר אבוב

מנדלסון / הפתיחה "ההברידיים" ("מערת פינגל")
 בסי מינור, אופ' 26
 פרוקופייב / קונצ'רטו לכינור מס' 2, אופ' 63
 ווהן ויליאמס / קונצ'רטו לאבוב ולכלי קשת
 בלה מינור
 יאן ואצלב ווז'יישק / סימפוניה ברה מז'ור

15.1	14.1	13.1	12.1
ימק"א	מרכז המוזיקה	אלמא	מוזיאון
ירושלים	רעננה	זכרון יעקב	תל אביב

MUSICIANS

1st Violin Matan Dagan* Natasha Sher* Matan Dagan* Carmela Leiman*** Petr Bobrovski Michael Pavia Roman Yusupov Victoria Gelman°	Viola Natanel Laevsky** Shuli Waterman** Sergei Dubov Boris Rimmer Eduard Shubaev	Flute Noam Buchman° Oboe Muki Zohar** Ori Meiraz Clarinet Shira Eliassaf** Ido Azrad°	Trumpet Raz Arad° Dan Varon° Harp Gittit Boasson° Piano Oleg Yakerevich° Timpani Karen Phenpimon-Zehavi**
2nd Violin Eduard Reznik** Hadas Fabrikant*** Michael Kontsevich Omri Tzach Smadar Schidlowsky Keren Shoshani	Cello Marina Katz** Zvi Orlianski** Alexander Sinelnikov*** Esther Valladares Bass Kirill Baykov*** Shai Peker°	Bassoon Mauricio Paez** Yolotzin Cruz Cedillo French Horn Alon Reuven** Michael Altshuler	*Concertmaster **Principal player ***Assistant principal °Guest

BOARD OF DIRECTORS AND MEMBERS OF THE ASSOCIATION

Ruth Arnon, Honorary President

Yair Green, Adv.* , Chairman | Jacob Aizner* , Prof. Ruth Arnon* , Talma Barabash-Knoller, CPA, Prof. Avi Ben Basat, Prof. Shlomo Biderman, Dr. Yoram Blachar* , David Blumberg* , Dr. Shmuel Cabilly* , Ruth Cheshin* , Ilan de Vries* , Prof. Menachem Fisch, Prof. Benny Geiger* , Efrat Weiman Gershony* , Prof. Moshe Hadani* , Prof. Uri Karshon, Raanan Kop, CPA* , Moshe Michles* , Prof. Dafna Schwartz* , Dov Shafir, Eli Shahar, Baruch Shalev, Dr. Lea Shamir-Shinan* , Yehuda Zisapel, Gershon Zohar

*Member of the board

ADMINISTRATION

General Director Yoram Youngerman **Administrative Manager** Michael Kontsevich
Producer Sarah Taylor David **Music Content Coordinator** Dr. Ron Merhavi
Marketing Orna Izhack **Sales Manager** Dagan Feder **Office Manager & CEO Assistant** Alon Snir
Stage Managers Achiad Bachar, Valery Aksyonov **Recording Engineer** Eitan Shamai
Accountant Sarit Yitshaki **Legal Advisor** Adv. Ami Folman

Box Office: *3926 / 1-700-55-2000 / Sunday-Thursday 09:00-17:00

Office: 26 King David Street, Jerusalem / Tel: +972-2-5020503 / Fax: +972-2-5020504
Internet: www.jcamerata.com / Email: info@jcamerata.com

Program notes Benny Hendel **Graphic Design** Hagit Maimon

HARP, BASSOON, AND ORCHESTRA

Jean Christophe Spinosi conductor (France)
Sivan Magen harp (Israel-Germany)
Mor Biron bassoon (Israel-Germany)

Maurice Ravel (1875-1937)

Introduction et allegro pour harpe, flûte, clarinette, et cordes

Claude Debussy (1862-1918)

Danse sacrée et danse profane pour harpe et cordes

André Jolivet (1905-1974)

Concerto pour basson, harpe, piano et orchestre à cordes
Recitativo - Allegro gioviale / Largo cantabile - Fugato

Intermission

Ferdinand David (1810-1873)

Concertino for bassoon and orchestra, op. 12
Andante cantabile / Presto agitato

Joseph Haydn (1732-1809)

Symphony no. 82 in C Major ("The Bear")
Vivace assai / Allegretto / Menuetto e trio / Finale: vivace

Jerusalem Theatre, Henry Crown Hall

Thursday, 4.1.24 at 20:00

The Opera House, The Performing Arts Center, Tel Aviv

Saturday, 6.1.24 at 20:00

Weizmann Institute, Rehovot, Michael Sela Auditorium

Sunday, 7.1.24 at 20:00

SEASON 40 | THE INSTRUVOCAL SERIES

HARP, BASSOON, AND ORCHESTRA